

письменника, зображеними у літературному творі місцями), спортивні (пов'язані із святкуванням спортивних подій), сучасних субкультур (пов'язані із представленням особливостей, специфіки певних субкультур), квіткові (пов'язані із цвітінням певних квітів), незвичні (не відносяться до представлених вище видів та є одиничними (унікальними) заходами у світі) фестивалі.

Список використаних джерел:

1. Бейдик О.О. Розвиток культурно-розважального туризму в Україні (на прикладі фестивального туризму) / О.О. Бейдик, О.А. Гончарук // Географія та туризм : наук. зб. – 2010. – Вип. 12. – С. 22–28.
2. Грицку-Андрієш Ю.П. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності / Ю.П. Грицку-Андрієш, Ж.І. Бучко // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. Географія. – 2010. – Вип. 519–520. – С. 56–60.
3. Новикова В.І. Фестивалі як анімаційні заходи у туризмі / В.І. Новикова // Рекреаційні ресурси та послуги гостинності в регіонах України : матер. II Всеукр. Інтернет-конф. (17 травня 2017 р., м. Черкаси). – Черкаси : Видавець О.Ю. Вовчок, 2017. – С. 23–31.
4. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин : Вид-во Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент В. І. Новикова

ПЕЧЕРИ – ОСНОВА РОЗВИТКУ СПЕЛЕОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

В. В. Крикливенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Рекреаційними ресурсами для спелеотуризму слугують, перш за все, печери – підземні порожнини, що з'єднуються з поверхнею землі одним або кількома отворами [3, 4]. Залежно від того, чи під дією природних (карстових, суфозійних, абразивних, еолових, тектонічних та ін.) процесів, чи в результаті діяльності людини утворилися печери, їх поділяють відповідно на природні та штучні (антропогенні). Далі йтиметься про підземні порожнини першої групи, тобто природні.

За походженням природні печери поділяють на п'ять груп: тектонічні, ерозійні, льодові, вулканічні, карстові. У більшості природних печер повітря придатне для дихання внаслідок природної циркуляції, хоча зустрічаються печери, в яких знаходиться можна тільки у протигазах (наприклад, через залежи гуано або насиченість такими газами, як радон, метан). Вода у печерах може бути у вигляді конденсатної плівки, крапель, струмків і річок, озер та водоспадів. Нерідко зустрічаються підводні печери. У привходових ділянках печер вода часто присутня у замерзлому стані, у вигляді льодяних відкладів. Досить специфічна печерна фауна, для якої характерні представники багатьох груп безхребетних, деякі види земноводних, печерні риби. У районах із теплим кліматом, крім кажанів, у печерах живуть кілька видів комах, павуки, креветки та інші ракоподібні, саламандри. Печерні види, адаптуючись до повної темноти, втрачають органи зору та пігментацію. Часто ці види дуже рідкісні, багато з них – ендеміки [4, 5].

Печера може мати лише один вхідний отвір. На протилежному кінці вона буде закінчуватися або системою дуже вузьких ходів і тріщин, або обвальними чи натічними утвореннями, що закупорюють її. Такі печери називають сліпими. Можливі печери з виходами з двох боків – прохідні. Печери за віком поділяють на активні, реліктові та викопні. За направленістю печери бувають горизонтальні, вертикальні, нахилені та складні (в тому числі багатоповерхові); за формою – деревоподібні, лантухоподібні,

коридорні, лабіринтові; за глибиною – колодязі (до 20 м), шахти (від 20 до 300 м), провалля (більше 300 м); за мікрокліматом – статичні й динамічні, теплі та холодні; за наявністю води – сухі та обводнені [1, 3, 4].

Розрізняються печери за глибиною (різниця висот між входом і найнижчою точкою печери) та довжиною, площею та обсягом печерних залів. У підземному світі порожнин зафіксовано чимало рекордів.

Первісні люди використовували печери по всьому світу в якості житла, стоянок. Ще частіше у печерах селилися тварини, багато з них гинуло у печерах-пастках, які починаються із стрімких колодязів. Вкрай повільна еволюція печер, постійний їх клімат, захищеність від зовнішнього світу зберегли до теперішнього часу велику кількість археологічних знахідок: пилок викопних рослин, кості давно вимерлих тварин (печерний ведмідь, печерна гієна, мамонт, шерстистий носоріг), наскальні малюнки первісних людей (наприклад, печери Тузуксу в Кузнецькому Алатау, Ніах-Кейвз у Малайзії), засоби їх праці, людські останки різних культур, у тому числі неандертальців, віком до 50–200 тис. років (наприклад, печери Тешик-Таш в Узбекистані, Кро-Маньон у Франції). Житла в печерах і набагато пізніше влаштовували чимало народів, адже їх було легко підтримувати в чистоті та зберігати постійну температуру упродовж всього року (наприклад, Каппадокія, Анасазі, Гуадіс, Сассі Ді Матера). Слугували печери і житлом для святих аскетів, серед яких Іларіон Київський, Антоній Печерський, Варлам Печерський та ін. На цих місцях пізніше засновувались Лаври (наприклад, Києво-Печерська) та монастирі (Свято-Успенський печерний у Криму, Псковсько-Печерський, Басарбовський, Челтер-Коба та ін.) [4, 5].

Печери використовуються у наш час, зокрема застосовуються в якості рекреаційних ресурсів для підземного туризму. Він може відрізнитися за метою подорожування, що в свою чергу залежить від основних рекреаційних функцій спелеокомплексу, до яких відносяться [2]:

–науково-пізнавальні – екскурсії, що проводяться у печерах, висвітлюють ряд питань про нинішній та минулий стан планети: питання палеогеографії, палеокліматології, розкривають суть багатьох процесів, які відбуваються у надрах нашої планети та на її поверхні; експозиції обладнаних печер можуть висвітлювати питання історії, археології та інших галузей знань (спелеокомплекс «Печера Мармурова» у Горському Криму); створюються спеціальні науково-дослідницькі відділи, стаціонари (Кунгурська льодяна печера на Уралі);

–рекреаційно-естетичні – відвідування печер позитивно впливає на людину через органи почуттів, підвищуючи психоемоційний настрій; зали печер використовуються для таких культурно-масових заходів, як концерти, шоу (Карлсбадська печера у США, Мармурова у Горському Криму);

–лікувальні – повітряне середовище карстових порожнин благотворно впливає на організм людини, адже на відміну від атмосферного повітря не містить шкідливих для людського організму речовин; у карстових шахтах і печерах обладнуються лікувальні спелостаціонари (печери Міра в Угорщині, Магура у Болгарії та ін.).

–спортивні – карстові печери виступають як об'єкти спелеотуризму (Еміне-Баїр-Хосар, Кизил-Коба у Горському Криму); у печерах також споруджують спортзали, басейни, навчально-тренувальні полігони тощо;

–культурні (сакральні) – зали, ділянки галерей спелокомплексів використовуються для відправлення культових обрядів; у печерах розміщуються різні храми, монастирі, проводяться обряди шлюбних церемоній (печери Словенії, Італії, Франції).

Серед карстових печер за їх складністю виділяють три групи: спортивні, загальнодоступні й обладнані. Для проходження спортивних печер, які мають складну конфігурацію та багато природних перешкод, крім спеціального спорядження та відмінної фізичної і психологічної підготовки, необхідні спеціальні глибокі знання про специфіку підземних порожнин, особливі навички й уміння [6, с. 93]. Загальнодоступні печери тому і мають таку назву, що їх проходження можливе будь-якою фізично тренованою людиною. Деякі печери обладнані для відвідування екскурсійними групами, учасники яких можуть і не мати спеціальної фізичної підготовки. Для цього у частині печери, найпросторішої та найбагатшої натічними утвореннями, прокладають пішохідні доріжки, сходинки, місточки, електричне освітлення; якщо вхідна частина печери являє собою технічно складну ділянку, часто пробивають тунелі [1, 5].

Список використаних джерел:

1. Байтеряков О.З. Теоретичні питання вивчення ресурсної бази регіональних спелеотуристичних систем / О.З. Байтеряков // Туристично-краєзнавчі дослідження. – 1999. – Вип. 2. – С. 82–98.
2. Лукьяненко Е.А. Экономико-географические основы эффективного функционирования карстовых туристско-рекреационных спелеокомплексов / Е.А. Лукьяненко // Культура народов Причерноморья. – 2001. – № 26. – С. 60–64.
3. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський; за ред. Ф.Д. Заставного. – К. : Знання, 2006. – 575 с.
4. Печера // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Печера>.
5. Пещера // Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Пещера>.
6. Экономика и организация туризма: международный туризм / под ред. И.А. Рябовой, Ю.В. Забаева, Е.Л. Драчевой. – М. : КНОРУС, 2005. – 384 с.

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент В. І. Новикова

ВПЛИВ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

М. М. Ляпкало

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Актуальність теми. В останні роки туристична галузь стала важливим соціальним і політичним явищем, що здійснює вплив на економіку багатьох розвинених регіонів та країн. Сучасний туризм, без сумніву, інтегрує практично всі галузі. Щорічно у світі здійснюється майже мільярд туристичних подорожей. Туризм, безумовно, одна із високодохідних галузей. Туризм формує до 10% сукупного ВВП країн ЄС. У розвинених країнах світу туризм сприяє соціально-економічному розвитку. Тому буде доцільно дослідити основні обмежувальні фактори які заважають розвитку туризму [1].

Мета. Проаналізувати всі обмежувальні фактори в галузі туризму та дослідити поведінку людей, які виробляють, розподіляють, обмінюють і споживають туристський продукт на всіх рівнях даної сфери підприємництва з метою задоволення населення в туристських послугах.

Економіка туристичного бізнесу є, з одного боку, сукупністю суспільних відносин, що виникають при провадженні туристичної діяльності, тобто при виробництві, розподілі, обміні та споживанні туристичних послуг (турпродукту), її вивчає економічна теорія, а з іншого боку – це складова господарського комплексу країни як каталізатора економічного зростання [4].